

Flygvapnets flygflottiljer

F 9, Kungl Göta flygflottilj

Den som följer denna artikelserie har kanske lagt märke till att lite annorlunda illustrationer har valts. Ofta är det flygplanstyper som man kanske inte väntar sig, som här till exempel, en SAAB B 17A (17303) på F 9. Flottiljen hade två sådana flygplan mellan 1948 och 1953, sannolikt för målbogsering.

Av LENNART ANDERSSON

Enligt det försvarsbeslut som togs 1936 skulle flygvapnet inte ha mer än en jaktflottilj, F 8 Barkarby, men spanska inbördeskriget och händelserna efter krigsutbrottet 1939 visade att det moderna kriget krävde jaktförsvaret av alla större befolkningscentra. Mot slutet av 1939 började man därför i Sverige att planera för två nya jaktflottiljer, en för Malmö och en för Göteborg, och ett riksdagsbeslut

med den innebörden fattades den 28 februari 1940. Kungl Göta flygflottilj (F 9) skulle vara förlagd till Göteborgstrakten och sattes upp den 1 juli 1940, dock inte i Göteborg, utan på Barkarby. Anledningen var att det ännu inte fanns något flygfält i Säve, nära Göteborg, där flottiljen slutligen skulle ligga. Magnus Bång blev förste chef och flottiljen organiserades med stab och två skoldivisioner J 8 Gladiator, samt två stycken Sk 11 Tiger Moth.

I juli 1940 flyttade de båda divisioner-

na till Bungefältet på Gotland, där utbildningen kombinerades med neutralitetsvakt. Från mitten av augusti förlades en division med nio nylevererade Seversky J 9 till Roma på Gotland och nu fick man också två Fokker S 6 och en B 4 Hawker Hart för målbogsering. Förutom 60 redan levererade J 9 för F 8 hade ytterligare 60 beställts för F 9:s räkning, men de belades med embargo i USA och levererades aldrig. F 9 fick därför lämna ifrån sig de nio J 9 man fått till F 8 i slutet av oktober och samtidigt skickades 15 av flottiljens J 8-plan till nyuppsatta F 10, där det också fattades flygplan. Kvar på F 9 fanns därefter bara 15 stycken J 8.

Nu bestämdes att F 9 i stället skulle utrustas med Fiat J 11 och ett tiotal sådana flygplan övertogs från F 3, där de en tid använts som spaningsplan. Ytterligare 60 stycken beställdes från Italien och omskolningen började i oktober 1940. 1. divisionen ombaserades nu till Såtenäs och 2. divisionen till Torslanda. Den nya omgången J 11 började anlända i februari 1941 och från och med september skulle F 9 vid mobilisering för första gången sätta upp alla tre divisionerna. 2. divisionen flyttade från Torslanda till Såtenäs, där 1. divisionen redan var baserad, och där sattes även 3. divisionen upp. Hela flottiljen F 9 var därmed samlad. Vinterövningar genomfördes i Kalix, Luleå och Ånn, väster om Åre i Jämtland.

Under tiden arbetade man för fullt på Sävefältet och tre korsande asfalterade ba-

Snygg bild på flottiljens första stridsflygplan, Fiat J 11. Den kan vara tagen sommaren 1940 då den gula yttre ringen på kronmärket just hade införts och mätas på.

nor på 800 meter samt en fjärde på 1 000 meter byggdes. Eftersom det fanns berg i omedelbar anslutning till fältet beslöt man att utnyttja denna möjlighet till skydd för flygplanen och byggde en berghangar, men den blev färdig först senare. Till sist kunde flottiljen flytta från Såtenäs till det egna fältet den 16 juni 1941.

J 11 uppvisade snart en hel del tekniska brister och motorerna slets snabbt ut. F 9 utsågs därför till att bli den första flottilj, som skulle utrustas med den nya svensktillverkade FFVS J 22. Den första maskinen av den typen anlände den 23 oktober 1943 och sammanlagt levererades ett sextiototal fram till i maj 1945. Även om den ursprungliga tanken var att F 9 skulle skydda Göteborg så gjorde behovet av jaktförsvaret i olika delar av landet att flottiljens divisioner kom att baseras och verka även på många andra platser. I samband med övningar var divisioner från F 9 baserade på Roma, Bromma, Skå-Edeby och Trollhättan. Under vårvintern och sommaren 1942 var en division baserad i Kiruna och på Kallax, och mellan april och juni 1945 var en division förlagd till Kallax för att vakta gränsen mot Finland och skydda svenska spaningsplan.

Under 1941 hade F 9 fått ytterligare tre B 4 Hart för målbogsering och 1943–1944 kom fyra Sk 12 Stieglitz. 1944 fick man två J 8 Gladiator som övningsflygplan och sex Northrop B 5 för målbogsering och instrumentflygning. Året därpå kom tre Sk 15 Klemm 35. En S 14 Fieseler Storch fanns också långa perioder på F 9, till att börja med som lån från F 3. För segelflygverksamhet disponerades man från 1942

F 9 var utrustad med Fiat J 11 från 1940 till 1944, då typen ersattes av svensktillverkade FFVS J 22.

Foto Per Hemming

SAAB J 21 kom till F 9 1946 och användes sedan till det var dags att gå över till jetflygplan i och med att flottiljen utrustades med jetversionen J 21R 1950.

J 21R blev bara ett kort mellanspel innan J 28B Vampire (bilden) tog över 1951, men den användes heller inte i mer än ett par år tills de första J 29:orna kom 1953.

Sambandsplanet SAAB Tp 91 Safir. F 9 fick två exemplar 1947 (91019 på bilden) och de fanns kvar till 1953.

två Se 102 Grunau Baby och från året därpå en Se 103 Kranich och en Se 104 Weihe. Då blev också de två glidflygplan av typ G 101 (SG 38) som man byggt på sedan 1941 klara. Ytterligare en Se 103 kom 1944.

J 22-planen byttes 1946 mot SAAB J 21A och 1949-1950 övergick man till jetflygplan i och med att J 28B Vampire levererades till flottiljen. Därefter följde en lång epok med J 29 Tunnan, först J 29A från 1952-1953, därefter J 29B från 1954 och till sist en successiv övergång till J 29F. Eftersom det fanns en, sedan mitten av 50-talet två berghangarer på Säve hade alla tre divisionerna hemmabasen som krigsbas. 1957 fick en av divisionerna i stället Hagshult som utgångsbas och den divisionen flyttades 1959 till Halmstad. Under åren 1960 till 1962 utrustades F 9 med J 34 Hawker Hunter och från 1964 disponerade flottiljen krigsbaserna Säve, fält 1 Sjöbo och Ronneby, med en division på varje bas.

Det blev nu bestämt att F 9 skulle läggas ned. Först vakantsattes 3.divisionen den 1 maj 1967, vilket i praktiken betydde att den drogs in. 2.divisionen drogs in den 1 juli 1968 och 1.divisionen upphörde den 1 januari 1969. Den 30 juni 1969 avvecklades flottiljen F 9 helt och hållet.

Läs mer:

Bennegård, Hilding, Kungl Göta Flygflottilj 1940-69, 1975

Hall, Åke och Lindquist, Per, Kungl Göta flygflottilj : människor, miljöer, maskiner, 2005

Flygplanstyper som tillhört F 9

- B 4, B 5, B 17
- Hkp 3
- S 14
- Sk 11, Sk 12, Sk 14, Sk 15, Sk 16, Sk 25, Sk 50
- J 8, J 9, J 11, J 21, J 22, J 28, J 29, J 34
- Tp 10, Tp 46, Tp 91
- G 101, Se 102, Se 103, Se 104

Till höger: F 9 tilldelades först omkring 45 stycken SAAB J 29A, vilka snart ersattes av ett 60-tal J 29B. De modifierades sedan efterhand till versionen J 29F. I inte mindre än elva år flög F 9 med J 29 Tunnan.

En helikopter av typ Agusta-Bell Hkp 3 användes på F 9 1964-69 och var flottiljens enda helikopter.

Nedan: Under 1960-talet var F 9 utrustad med J 34 Hawker Hunter ända fram till nedläggningen 1969. I krig skulle de tre divisionerna då ha varit utgångsbaserade på Säve, Sjöbo och Ronneby.

